# SVOBODA СВОБОДА

UKRAINIAN DAILY — УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК

Пам'ятаймо про Україну!

VOL. C. No. 115. JERSEY CITY and NEW YORK, FRIDAY, JUNE 18, 1993. CENTS 25 ЦЕНТІВ ДЖЕРЗІ СИТІ і НЮ ЙОРК, П'ЯТНИЦЯ, 18-го ЧЕРВНЯ 1993. Ч. 115. РІК C.


## ВЕРХОВНА РАДА НЕ ПІДТРИМАЛА Л. КРАВЧУКА

Київ (УНІАР). — Тут 15—16-го червня продовжувала працю сесія Верховної Ради України. Президент Леонід Кравчук закликав депутатів ухвалити рішення щодо вимог шахтарів. У відповідь депутат Богдан Козаренко зачитав резолюцію Донецької Обласної Ради, у якій міститься вимога резиґнації Президента і внесення змін до конституції з метою обмежити його конституційні права.

Перший заступник голови Верховної Ради Володимир Гриньов розповів, що під час зустрічі з Президентом Кравчуком мова йшла про необхідність зміни економічних реформ. Очолювана Гриньовим парляментарна комісія запропонувала власний варіянт. Гриньов висловив певність, що необхідні перевибори всіх органів влади і закликав депутатів ухвалити рішення про надзвичайні вибори. На закінчення свого виступу В. Гриньов попросив прийняти його резиґнацію з посту першого заступника голови Верховної Ради, зберігши за ним статус народного депутата України.

Голова правління Національного Банку України Віктор Ющенко сказав, що ніякого розвалу банківської системи в Україні нема. „Можливо, єдина система, яка на сьогодні працює поряд з бюджетною системою — це банківська система. Чи під Кабінетом Міністрів, чи під Парляментом мені працювати доведеться в одному ключі. Ключа я міняти не буду", — сказав Ющенко.

Віцепрем'єр з питань економіки Віктор Пинзеник повідомив, що, як встановила спеціяльна комісія, 30 експортерів мають на своїх рахунках залишків на суму 49 міл. дол., що становить майже 200 біл. карбованців. Всі ці експортери мають кредиторське заборгування, але й не думають його сплатити. Вони могли б продати валюту і покрити своє заборгування. Адже валюта осідає за кордоном, а дефіцит державного бюджету зріс з одного до семи трильйонів карбованців. „Будь-яке нерозважне рішення остаточно зіштовхне нас у прірву", — заявив Пинзеник.

Прем'єр-міністер України Леонід Кучма заявив, що надання надзвичайних уповноважень українському керівництву є конечним а якщо зволікання продовжиться, то через місяць може прийти до диктатури. „Я вкотре питаю Верховну Раду: яке ж суспільство ми будуємо? Без відповіді на це питання комусь буде не до вподоби Президент, іншим — Уряд, ще іншим — парлямент... Без визначення, яке суспільство ми будуємо, кожне завихрення інфляції буде переростати у політичну кризу. І будь-який уряд буже чужим. А те, що нинішній страйк був запляноаний не після підвищення цін, а до того, ми всі знаємо. Давайте визначимося... Бо і реставрація соціялістичного способу господарювання сьогодні вимагає інфляційної емісії, і перехід до ринку вимагає того ж. Подвійного способу — на догоду соціялістам і прихильникам ринку — жодна економіка не витримає... Уряд задоволять тільки такі уповноваження, які дозволять втручатися в будь-який закон, зняти чи призначити будь-яку урядову особу в країні (окрім Президента і голови Верховної Ради), накласти вето на рішення будь-якого органу держави. Сьогодні потрібні насправді надзвичайні уповноваження, заки не пізно. За місяць буде потрібна диктатура".

Не менш хвилюючі були промови й інших депутатів. Та Верховна Рада так і не ухвалила рішення про надзвичайні вибори та референдум. Депутати доручили Кабінетові Міністрів негайно внести свої пропозиції на розгляд у Верховній Раді.

Тим часом страйк, що розпочався в Донбасі 7-го червня, поширився на Кривбас, де вже страйкують 14 шахт.

Крім того, керівники України, за час від початку страйку, прийняли низку закордонних делеґацій, в тому числі: міністра оборони ЗСА Леса Еспина, канцлера Німеччини Гельмута Коля, парляментарну делеґацію Росії, урядові делеґації Голляндії та Ірану, голову парляменту Ізраїля, французьку військову делеґацію, делеґації Молдови, Литви і Великобританії. Голова Верховної Ради Іван Плющ вилетів до Туреччини для участи в праці сесії Парляментської асамблеї Чорноморської економічної співпраці.

## Профспілки шукають підтримки мас

Київ (УНІАР). — Тут 15-го червня Національна Рада Соціяльного Партнерства і Незалежна Профспілка Гірників запропонували створити групи для виїзду в різні частини України для переговорів з представниками трудових колективів, які вже страйкують і тих, які погрожують страйками.

Друга конференція профспілки працівників вугільної промисловости 15-го червня рішила підтримати шахтарів. „Проблеми, поставлені ними, — сказано у заяві профспілки, — можуть бути вирішені тільки під умовою, коли всі трудові колективи виступлять єдиним фронтом. В умовах, коли нове цінове беззаконня, монополізм банківських і комерційних структур, ріст злочинности не залишили людям надії на виживання, нам нічого не залишилося, як самим захистити себе".

## Вояки теж погрожують бунтом

Київ (УНІАР). — Тут у вівторок, 15-го травня, на Майдані Незалежности відбулося віче з участю 1,000 військових офіцерів різних ранґ, які не мають помешкань. Віче зорганізоване нещодавно створеною Незалежною Профспілкою Військовослужбовців України за підтримкою УНА.

Учасники віча вимагали надати їм житло та поліпшити економічне і соціяльне становище в Україні. Єдиною політичною вимогою військових була резиґнація Верховної Ради України. Голова профспілки Олександер Слюсарєв заявив, що коли Президент, Уряд і парлямент не виконають їхніх вимог найближчим часом, військовослужбовці вдадуться до активних дій.

Представники Спілки Офіцерів України, які були присутні на вічу, повідомили, що не підтримують цю акцію з огляду на складний час. На їх думку, віче є політичною аферою.

## ПРЕЗИДЕНТ СТВОРИВ НАДЗВИЧАЙНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ КОМІТЕТ

Київ. — Як повідомляє Радіо „Свобода", Президент України Леонід Кравчук 16-го червня видав декрет про невідкладні заходи для стабілізації соціяльно-економічної та політичної ситуації.

Згідно з декретом утворено Надзвичайний комітет Кабінету Міністрів для оперативного управління економікою України. Головою комітету призначено Леоніда Кучму — прем'єр-міністра України. До складу комітету увійшли віцепрем'єри, міністри, голова правління Національного Банку та голова Фонду державного майна. Комітет повинен вжити заходів для стримування інфляції, стабілізації виробництва, посилення соціяльного захисту вразливих верств населення тощо. Безпосереднє керівництво діяльністю Надзвичайного комітету здійснює Президент. Центральні органи державної виконавчої влади, що керують невиробничою сферою підпорядковані Президентові. Декрет набрав чинности з дня підписання, тобто з 16-го червня.

## РОСІЯ ЗНОВУ НЕ ДАЄ НАФТИ

Москва (УНІАР). — Тут 16-го червня на пресовій конференції президент Росії Боріс Єльцин заявив, що українського Президента турбує насамперед проблема припинення постачання нафти в Україну. Причиною закриття кранів Єльцин назвав неспроможність України платити за нафту. За його словами, паливне питання підштовхнуло вирішення проблеми Чорноморської фльоти. Заява зроблена напередодні зустрічі президентів Кравчука і Єльцина, яка розпочалася 17-го червня в Москві.

Голова НРУ Вячеслав Чорновіл висловив серйозну стурбованість останньою заявою російського президента. Такі заяви, за словами Чорновола, протирічать етиці міждеравних відносин. Проблеми постачання нафти Росія намагається використати для досягнення політичних цілей. Однак, на думку керівника Руху, розвал економіки в Україні може серйозно вдарити і по Росії. Чорновіл виступає за розподіл Чорноморської фльоти, але проти винайму Росією Севастополя.

## Депутати висловили свої погляди щодо референдуму

Київ (УНІАР). — Тут у понеділок, 14-го червня, після внесення до порядку денного питання про референдум, під час перерви голова Народного Руху України Вячеслав Чорновіл сказав, що на його думку, провина за кризу лягає і на Президента ,і на Уряд, але найбільше на Верховну Раду. „Ця Верховна Рада не готова до реформ і ніколи до них не буде готова, тому що тут сидять представники промислового та сільсько-господарського естеблішменту, які самі проти себе працювати не будуть. Отже, єдиний вихід — якнайшвидше формувати новий парлямент". На запитання, чи підтримує він ставлення шахтарів до Президента, Чорновіл сказав, що Президент справді на якийсь час самоусунувся від виконавчої влади, але ламати відразу дві гілки влади неможливо. Очевидно, для Президента це стало великим досвідом і треба дати йому останній шанс. На думку Чорновола, було б добре, якби вдалося зняти питання про довір'я Президентові й залишити тільки питання про довір'я Верховній Раді. „Але навіщо той референдум, коли Верховна Рада має право призначити нові вибори і після них скласти свої повноваження? Це і дешевше, і зручніше. І разом призначити дату виборів голів органів самоврядування місцевого, базового рівня. Та Верховна Рада очевидно ініціюватиме референдум, оскільки це відтягне час і дозволить поставити питання про довір'я Президентові. Тут Верховна Рада програє — популярність Президента ще не настільки впала, як популярність Верховної Ради", — сказав голова НРУ.

Народний депутат України Вітольд Фокін вважає, що Верховна Рада не має права ставити питання про довір'я Президентові, не висуваючи при цьому жодних конкретних звинувачень. На його думку, наслідки референдуму дуже легко спрогнозувати: ані парлямент, ані Президент не отримають підтримки народу. „Я переконаний, що нелогічно спочатку критикувати Президента за те, що він усунувся від керівництва економікою, а відтак, коли він попросив більші уповноваження — відмовити йому. Треба надати Президентові можливість запропонувати парляментові чи прем'єра, чи віцепрезидента. Я не виключаю, що ним міг би стати Леонід Кучма. Я не вірю, що теперішній парлямент ухвалить якесь рішення і тому побоююсь найгірших наслідків".

Депутат Олександер Чародеєв сказав: „Варіянтів розвитку подій багато. Оскільки конституцією не передбачене пряме оголошення референдуму з питань довір'я Президентові і Верховній Раді, можливі такі рішення: змінити конституцію, ухваливши рішення про референдум, або запропонувати народові зібрати три мільйони підписів. Щодо страйку, то, думаю, він буде розвиватися. Адже кожна політична сила намагатиметься використати його у власних цілях — чи задля майбутньої перемоги у виборах, чи для усунення політичних суперників. Людей можуть підштовхнути на серйозну сутичку з владою".

Перший віцепрем'єр України Юхим Звягільський сказав, що шахтарі місяцями не отримують заробітньої платні, хоч постійно відвантажують свою продукцію. „Вугільна галузь стоїть в основі піраміди всієї нашої промисловости: шахтарі — сировина. Потім уже коксохемія, металюрґи, машинобудівники. Чому останні мають гроші і валюту, а шахтарі мусять місяцями чекати на гроші. У металюрґів є валюта, бо вони 50 відсотків продукції відправляють за кордон. Треба відібрати ту валюту, конвертувати і розрахуватися з шахтарями. Вони виробляють багато, а отримують мало".

## Відновилися ізраїльсько-арабські переговори

Вашінгтон. — У вівторок, 15-го червня, тут почалася чергова рунда переговорів про мир на Близькому Сході. У переговорах беруть участь Ізраїль, Сирія, Ливан, Йорданія і делеґація палестинців. Ізраїль веде окремі переговори з кожним з чотирьох арабських учасників.

У вівторок, ще перед відновленням переговорів, голова сирійської делеґації Муаффік аль-Аляф заявив журналістам, що якщо Ізраїль не погодиться з „арабською інтерпретацією переговорів про мир", то ці переговори закінчаться нічим, а відповідальність за їх провал ляже на Ізраїль.

За словами М. аль-Аляффа, арабська інтерпретація переговорів про мир на Близькому Сході зводиться до наступного : Ізраїль повинен залишити всі території, які він захопив у 1967 році. „Так записано в резолюціях Ради безпеки ООН", — підкреслив голова сирійської делеґації. Однак, підкреслює кореспондент агентства АП Баррі Швейд, „в резолюціях Ради безпеки записано зовсім не так". В англомовній версії цієї резолюції сказано про „території" взагалі, а не конкретно про „якусь територію".

Таким чином, якщо Ізраїль покине частину Голянських висот, захоплених після розгрому Сирії та інших арабських країн у Шестиденній війні 1967 року, а не звільнить всі висоти, як того вимагають араби, він не порушить сенсу резолюції. Арабські ж делеґати говорять про конкретні території, у тому числі про східній Єрусалим.

„Різниця у трактуванні резолюцій Ради безпеки досить істотна", — сказав кореспондентові АП високопоставлений співробітник Державного департаменту. Як повідомив журналістів голова делеґації Ізраїля на переговорах зі Сирією Ітамар Рабінович перед початком переговорів у вівторок, його країна „повідомила Сирію про те, що розгляне справу про залишення Голянських висот як елемент мирного процесу".

У вівторок стало відомо, що президент Билл Клінтон і сирійський лідер Гафез Ассад обмінялися листами.

## У СВІТІ

**ШІСТЬ ОСІБ, У ТОМУ ЧИСЛІ** двоє дітей, загинули у вівторок рано в результаті підпалу притулку для бездомних, розташованого в центрі невеликого міста Зіґбурґ в десяти кілометрах від столиці Німеччини Бонну. У невеликому двоповерховому будинку проживало 40 осіб. Семеро бездомних були чужинецькими втікачами. Поліція відмовилася назвати підпал у Зіґбурзі черговою акцією неонацистів. В той же день на півдні країни, недалеко від швайцарського кордону в місті Тінґене невідомі злочинці підпалили будинок, де мешкала родина італійців.

**ПОНАД 40 ВІДСОТКІВ** залізничних вантажних і товарних поїздів у Румунії не вийшли в рейс: за рішенням профспілки машиністів льокомотивів проголошено загальний страйк. У результаті цієї акції протесту, яку міністерство транспору вважає незаконною, як і всі попередні ,паралізований рух поїздів в повітах Констанца, Ґалац, Ясси, Тімішоара. Адміністрація румунських залізниць подала скаргу в суд на лідерів профспілок.

**У СТОЛИЦІ КАМБОДЖІ** відбулася перша сесія парляменту країни — Національної асамблеї із 120 недавно вибраних депутатів. Вибори в Національну асамблею проходили під строгою контролею спостерігачів ООН. У перший день засідання Національної асамблеї її учасники провели голосування, наділивши принца Нородома Сіганука — колишнього монарха Камбоджі — всією повнотою влади, необхідної, щоб вивести країну з політичної і економічної кризи. Як відомо, досі в Камбоджі не затихли окремі спалахи громадянської війни, під час якої особливо завзято зіткнулися радикальні марксисти „червоні хмери" і уряд — ставленики комуністичного В'єтнаму.

**РУМУНСЬКА ГАЗЕТА** „Євеніментул" повідомила, що під час візити міністра оборони Румунії Ніколає Спіройю в Ізраїль досягнуто угоди про модернізацію військово-повітряних сил Румунії спеціялістами ізраїльської компанії „Елбіт". У свою чергу „Елбіт" підтвердила договір про переобладнання 100 винищувачів МіҐ-21 „для однієї чужинецької держави". За останній час кілька МіҐів, які є на озброєнні румунських військово-повітряних сил, розбилися під час тренувальних полетів, що свідчить про велику зношеність військової авіяції країни. Вартість контракту модернізації військових літаків Румунії оцінюється в 300 міл. дол., а тривалість контракту — шість років.

**ПРЕЗИДЕНТ ЛИТВИ** Альґірдас Бразаускас відвідав з чотириденною візитою Францію. Під час відвідин Франції він зустрівся з президентом Франції, членами уряду, президентами промислових і торговельних компаній. Після завершення візити А. Бразаускас відвідає Женеву, де 17 — 20-го червня відбудеться щорічний форум Кранс-Монтани, в якому візьмуть участь голови держав і урядів европейських країн, керівники великих банків і компаній, представники Ради Европи. Президент Литви виступить з доповіддю про політичне і економічне становище в республіці.

**ЦИМИ ДНЯМИ У НАЛЬЧИКУ**, столиці Кабардино-Балкарії, відбулася сесія Конфедерації народів Кавказу (КНК). В ній взяли участь делеґації, що представляли корінні народи Даґестану, Кабарди, Черкесії, Адиґеї, Чечні, Північної Осетії і Абхазії. Основну увагу учасники сесії приділили збройному конфліктові між Грузією і Абхазією, що триває вже 10 місяців. У виступі на сесії президент КНК Муса Шанібов підкреслив, що конфедерація повинна змінити наголос політичної лінії, яку вона проводить. Ця необхідність викликана, на його думку, підвищеною активністю агресивної політики Грузії на Кавказі, спрямованої на відрив Північного Кавказу від Росії і встановлення над ним власної контролі. М. Шанібов також вважає, що найближчим часом аспекти економічної, торговельної і фінансової інтеграції кавказьких народів можуть вийти на перший плян в діяльності КНК.

## АМЕРИКАНСЬКА ЕКОНОМІКА ОЖИВАЄ

Вашінгтон — У травні невелике зростання цін на овочі, вживані авта і послуги лікарів та адвокатів були практично повністю урівноважені зменшенням цін на бензину і одяг, в результаті чого рівень споживчих цін у ЗСА піднявся лише на одну десяту відсотка. Нові дані Уряду доказують, що стрибки цін на весні цього року, від яких „пахло" близькою інфляцією, були явищем тимчасовим. Темпи інфляції і далі невеликі. Для президента Клінтона це повідомлення стало приводом перервати досить довгу мовчанку на тему економіки.

Виступаючи у вівторок, 15-го червня, на пресконференції в Білому Домі, Президент підкреслив, що „сприятливі новини підганяють нас з прийняттям урядового пакету економічних пропозицій, бо час дорогий". Президент повторив, що його програма „чесна, вона передбачає зменшення дефіциту і збільшення капіталовкладень в майбутнє країни".

Клінтон і його оточення приписують добрі новини своїм зусиллям: хоч плян зменшення дефіциту бюджету ще не прийнятий, одна його поява у Конгресі, на думку Президента, втримала на низькому рівні позичкову стопу і тим самим помогла пробудити від сплячки ринок нерухомостей і ряд галузей промисловости.

Але ці ж самі новини і вплив на їх Адміністрацію можна пояснити інакше. Опоненти з табору республіканців так і роблять: на їх думку, всіх так сильно налякали пляни Президента збільшити податки і тим самим залишити промисловість без вільних засобів, що банки вирішили не збільшувати свої ставки на кредити.

Як би не пояснювали вплив Президента на економіку його прихильники і його опоненти, травневі показники, оприлюднені Департаментом праці ЗСА, вселяють оптимізм — практично всі основні показники американської економіки поліпшилися.

## В АМЕРИЦІ

**І-ГО ЛИПНЯ КІНЧАЄТЬСЯ** термін тимчасової конґресової заборони випробування ядерної зброї. З цього приводу цілий ряд демократичних конґресменів розпочали посилену акцію проти пляну Уряду президента Билла Клінтона відновити ці випробування ядерної зброї. У згаданому пляні говориться про те, щоб ЗСА та Великобританія провели дев'ять підземних вибухів у Неваді ще перед 1996 роком, бо тоді Уряд ЗСА схоче ввести в життя цілковиту заборону випробувань ядерної зброї.

**У ВІВТОРОК, 15-ГО ЧЕРВНЯ,** в Метрополітальній лікарні в Гюстоні помер колишній ґубернатор Тексасу Джан Коналлі. Протягом своїх 76 років і бурхливої політичної кар'єри, Дж. Коналлі був важливою особистістю в Республіканській та Демократичній партіях. На початку своєї політичної кар'єри він був протеже Линдона Джансона та під час урядування президента Джана Кеннеді виконував обов'язки секретаря морської піхоти. Змінивши в 70-их роках партійну приналежність за урядування президента Ричарда Ніксона, був секретарем Державного скарбу. Як ґубернатор Тексасу в першому році свого урядування 22-го листопада 1963 року, їдучи в автовій кавалькаді з президентом Дж. Кеннеді, був поранений. Він завжди був політиком на висоті своїх завдань, чим здобув собі прихильність обидвох партій, до номінації на президентського кандидата включно.

**ДЛЯ ПРЕДСТАВЛЕННЯ СЕБЕ В** кращому світі перед народом президент Билл Клінтон виступив у вівторок, 15-го червня, на пресовій конференції, де намагався яскравими барвами розмалювати перших шість місяців свого урядування. Він підкреслював кількакратно, що ці перших пів року він аґресивно та, на його думку, в більшості успішно намагався оживити керування державою. Він цілковито зіґнорував будь-яку критику про його нерішучість у багатьох випадках і старався представити себе як лідера світового маштабу, якого карають за рішучі потягнення вдома та за кордоном.

**ВАШІНҐТОН ПОВІДОМИВ** уряд Ізраїля, що найближчим часом військові закупи Ізраїля в ЗСА будуть здійснювані лише через Департамент оборони. З прямими закупами зброї Ізраїля в американських фірмах буде покінчено. Причиною цього є те, що представники Ізраїля були замішані у величезному скандалі з хабарами. Американські фірми не скупилися на мільйонові подарунки, щоб забезпечити собі замовлення з Ізраїля.

**ПІСЛЯ ШЕСТИМІСЯЧНОЇ ВЛАДИ** Уряду президента Билла Клінтона з усіх департаментів намагаються переконувати всіх і вся про великі досягнення цієї Адміністрації. Після пресової конференції самого Президента виступив секретар Державного департаменту Воррен Кристофер, намагаючись переконати свій дипломатичний корпус у тому, що Уряд президента Б. Клінтона є спроможний бути провідником світу. З цього приводу він розіслав телеграми всім амбасадорам ЗСА, подаючи кілька важливих досягнень. У згаданих телеграмах з 7-го червня В. Кристофер визнає, що Президент мав повільний початок в закордонній політиці, але це все через проблеми одідичені від уряду президента Джорджа Буша і тому мусів „плисти по небезпечних водах кожного континенту".

**ОФІЦІЙНІ ЧИННИКИ** летунських збройних сил ЗСА заявили, що їхнє слідство дійшло до заключення, що генерал летунства Геролд Кемпбелл висловився зневажливо про президента Билла Клінтона та мусітиме за свої слова відповідати перед відповідними військовими властями, що може закінчити його військову кар'єру. Його безпосередній начальник ген. Роналд Єйтс виключив можливість військового суду, одначе підтвердив, що ген. Г. Кемпбелл отримає письмову пересторогу.

**СЕНАТОРИ ОБИДВОХ ПАРТІЙ** передбачають, що схвалення номінації судді Рут Бейдер Ґінсбурґ до Верховного суду ЗСА на 107-го суддю відбудеться без жодних перепон. Це після того, як номінатка відбула цілий ряд чемностевих візит в Капітолю.

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY
FOUNDED 1893

Svoboda (ISSN 0274-6964) is published daily except Sundays Mondays and holidays by the Ukrainian National Association Inc at 30 Montgomery Street Jersey City N J 07302
Svoboda (201) 434-0237 UNA (201) 451-2200

Subscription 1 year $40.00 6 months $22.00 3 months $12.00
UNA members 1 year — $15.00 Change of address $1.00 Make check or money order payable to Svoboda

Postmaster Send address changes to
Svoboda 30 Montgomery Street Jersey City N J 07302
Tel (201) 434-0237 [illegible]

Second Class Postage paid at Jersey City N J

Передплата на рік $40.00 на півроку $22.00 на 3 місяці $12.00
Для членів УНСоюзу $15.00 річно За кожну зміну адреси $1.00
Чеки money orders виставляти на Svoboda

P.O. Box 346 Jersey City N J 07303

## Канцлер Г. Коль в Україні

Німецький канцлер Гельмут Коль займе в історії своєї батьківщини місце поруч із двома своїми великими предками: „Залізний канцлер" Отто фон Бісмарк з'єднав 20 незалежних королівств і князівств в одну зфедеровану державу під скиптром династії Гогенцоллернів. Канлер Конрад Аденауер перевів з французьким президентом генералом Шарлем де Ґоллем замирення цих двох історично ворожих країн і побудував фундамент під створення цілком іншої політично-мілітарної конфіґурації сил в Европі і всьому широкому світі. Г. Коль став архітектом новітнього історичного з'єднання двох у Другій світовій війні роз'єднаних частин. Коли провалився Берлінський мур, що його німці називали „муром ганьби", Коль перебував з відвідинами у Варшаві. Почувши вістку про провал „муру ганьби" — негайно перервав ті свої відвідини, вернувся до Німеччини і розпочав працювати над з'єднанням Німеччини. За постановами Потсдамського мирового договору — з'єднання Німеччини могло відбутися тільки за згодою від чотирьох переможних держав. ЗСА, Великобританія і Франція погодилися, СССР за влади Міхаіла Ґорбачова гороіжився і Коль мусів перекупити його велетенською сумою грошей.

Новітня історія України записала у 1918 році Берестейський мир, перший, який відкрив Україні двері на Захід, до Австро-Угорщини, Німеччини, поруч із Болгарією і Туреччиною. 12-літнє панування Адольфа Гітлера з його Третім Райхом принесло трагедію однаково Німеччині, як Україні. Історична Немезида зліквідувала однаково Гітлера, як Сталіна. Г. Коль знає, що таке комунізм. Коли він склав у минулому тижні офіційні відвідини України — він по нинішній день не зумів зліквідувати комуністичного режиму у Східній Німеччині з її 16-ма мільйонами мешканців. Ні один із західних лідерів не знає так добре проблематики Східньої Европи, як саме Г. Коль. І правильно державна верхівка України привітала й гостювала Гельмута Коля та його почет як нікого іншого, — почавши від привітання на летовищі, куди назустріч гостеві виїхали прем'єр Леонід Кучма, міністер закордонних справ Анатолій Зленко й інші високі урядовці. Розмови з Президентом Леонідом Кравчуком, прем'єром Кучмою та фахівцями економістами з обох сторін — переступали межі куртуазійного церемоніялу. Коль одверто признав на пресовій конференції, що демократична державна Україна потрібна Німеччині. Знаючи обставини у Східній Европі він, Г. Коль, ствердив, що в інтересі і Німеччини й України лежать добрі взаємини України й Росії, — бо вони ґарантують мир та спокій, потрібний розвиткові країн, внутрішнього ладу й можливості економічної співпраці.

Сучасна Німеччина нараховує 90 мільйонів душ і є — після Росії — найбільшою великодержавою своєю територією. Економічно — Україна, Росія, Польща — переживають важку економічну кризу, — Німеччина є однією із семи найбільш у світі упромисловлених і найбагатших країн. В інтересі Німеччини лежить впорядкована, політично й економічно, сильна Україна, бо це потенціяльний обшир експорту німецьких промислових виробів. Сьогодні Україна бідна, — Німеччина була теж поруйнована й винищена і Першою і ще більше Другою світовими війнами. Відбудувалася з руїн (головно завдяки американському „плянові Маршала"), і сьогодні суперничить своїм промислом з Америкою і Японією.

Відвідини Гельмута Коля в Україні — це добра подія. Це доказ близького зацікавлення Україною демократичним Заходом. Це ще один доказ збільшування і затіснювання взаємин України зі зовнішнім світом, у даному випадку з европейським Заходом. У 1918 році Німеччина дивилася на Берестейський мир, як на „Брот-Фріден" — мир потрібного німцям хліба. Тепер ситуація інша, конфіґурація сил інша. Україна все ще куди-куди слабша. Але це перехідна стадія. Усі познаки вказують, що йде до кращого. Як би так не було — не було би Гельмута Коля у Києві.

**МИНУЛОЇ НЕДІЛІ** Президент і Гіллapi Родгам-Клінтон гостили сотні журналістів на травниках Білого Дому щоби наново започаткувати кращі спілкування. Одначе, вже 18 годин після того „медового місяця" все закінчилося свіжою невдачею. При повідомленні про найменування Р. Ґінсбурґ до Верховного суду, на питання одного з кореспондентів Президент не відповів, з обуренням попрощався і відійшов, закінчивши в той спосіб пресову конференцію.

Іван Кедрин

## ПАТРІЯРХ УПАЦ МСТИСЛАВ

Патріярх Української Православної Автокефальної Церкви Мстислав, світське ім'я Степан Скрипник, який 11-го червня ц. р. помер на 95-му році життя, був увесь час своєї довгої життєвої мандрівки безупинним активістом. Небіж Симона Петлюри згадував його завжди з пієтизмом. Маючи 19 років — вступив до Дійової Армії УНР. Після упадку УНРеспубліки поселився на Волині. Заактивізувався у ділянках шкільництва і церковних справ. Як посол Варшавського сойму виступав проти нищення поляками православних — колись греко-католицьких — церков на Холмщині і наразився волинському воєводі Генрикові Юзефському за різкі виступи в обороні польонізованого українського шкільництва. Належав до вузького кола довірених осіб Андрія Лівицького, президента УНР в екзилі. У домі Андрія і Марії Лівицьких я познайомився із пізнішим Патріярхом і те наше знайомство перетворилося у приязнь, що була для мене найбільшою честю. Був два роки молодший від мене.

У перших днях Другої світової війни німецька бомба вбила на вулиці Львова його дружину. Дати його висвячення та піднесення до стану архиєпископа й митрополита — маловажні і вони забудуться. Незабутнім залишиться його подиву гідний організаторський талант, його подиву гідний активізм духовника, громадянина й культурного діяча. На цьому місці мав я вже нагоду твердити, що Митрополит УПЦеркви в Америці був для неї Мужем Провидіння. Збудував величаву Церкву-Пам'ятник у Бавнд Бруку, заснував там музей, цвинтар, який став уже своєрідним Пантеоном українців діяспори, творив культурний центр з величавою бібліотекою, заснував у Ню Йорку друкарню, де видрукував десятки книжок, з альбомним виданням Євангелія у проводі, єднав в одно поняття Церкви, громади і культури. Уроджeнець Полтавщини — мріяв про відродження української державности і коли ця мрія чудом здійснилася — негайно поспішив туди. Відновив знищену большевиками автокефалію Православної Церкви і на її першому Синоді став її Патріярхом. Був час, що Україні грозила релігійна сварня, грозила анахронічна ловля душ. Цього не робив і цьому не сприяв Патріярх, який був екуменістом і в справах релігії та українським державним мужем. Це робили маленькі люди пігмеї, які не доросли до наших історичних днів. Він ніколи не був релігійним сектантом.

Коли в минулому році відбулося урочисте перевезення мощів Патріярха Йосифа Сліпого з Риму до Львова і перепоховання його у крипті собору святого Юра, Патріярх Мстислав взяв у цьому святочному акті участь. Уряд України дав військовий літак для перевезення домовини з Риму, військо українське втримувало лад на площі святого Юра, куди линув мільйон осіб, прибув із Києва Президент Леонід Кравчук, який розцілувався з Патріярхом Мстиславом та виголосив прегарну промову. Прилетів з Канади Митрополит Максим Германюк — тільки з Америки не було ні одного владики. Чув я, що один із владик виправдувався, що це робили патріярхальники і його не запросили. Хто кого і коли запрошує на похорон?! Патріярха Мстислава, православного духовника, ніхто не запрошував, він сам уважав за свій обов'язок вшанувати колишнього Митрополита Львівської Архиєпархії, Кардинала і визнаного — не Апостольською Столицею, а вірними Української Католицької Церкви Патріярха, Ісповідника Віри.

Покійний Патріярх Мстислав не мав легкого життя. Поруч із твердою рукою провідника — він мав хист дипломата лагодити суперечки і зберігати лад у Церкві, головою якої був, бо втішався величезним авторитетом. Знеможений недугами — не був уже всилі сам ходити, — його возили, але він не перестав бути активістом у своєму понад 90-річному віці життя та прикований до крісла, як колись був прикованим до крісла Слуга Божий, Митрополит Андрей. Нема сумніву, що не так оті кількакратні подорожі до Києва, по дев'ять годин в літаку туди й назад, як прикрощі, що їх мав від інших Православвних Церков, приспішили його відхід.

Патріярх Мстислав залишиться світлою постаттю не тільки в одній історії Православної Церкви. Він записаний у цій історії поруч із Митрополитом Петром Могилою, як творець української культури. Маленька ілюстрація його сантименту до науки, до культури: багато років тому, коли був Митрополитом з осідком у Бавнд Бруку, знайшов час, щоб прибути до Ню Йорку на посвячення новозакупленого дому Наукового Товариства ім. Шевченка і перевів той акт посвячення разом із епархіяльним Єпископом УКЦ, Владикою Василем Лостеном. Пов'язаний психічно з колишнім Державним Центром УНР в екзилі — прибув на останню ліквідаційну сесію УНРади, яка відбулася у великій залі Осередку Української Культури в Бавнд Бруку і на поминальну трапезу. Бо це був Владика-Громадянин.

Доземний поклін тіням Твоїм Достойний і Дорогий Владико!

Д-р Юліян Мовчан

## *Лікувати чи не лікувати?*

***(Газета „Народне здоров'я", Львів)***

Вищезгадана газета в числі за січень цього року подала цікавий репортаж, із змістом якого напевно буде цікаво і корисно познайомитися також читачам нашої діяспори. Автором репортажу чи статті п. з. „Полегщити страждання" є проф. Д. Луцик, який працює як терапевт-гематолог (фахівець від захворювань крови) понад 50 років. У статті він пише:

„...Студент другого курсу Львівського Політехнічного Інституту Олексій Шевченко, 18 років, захворів у перших днях липня 1990 року. Аналіза крови виявила гострий левкоз. Це — один з варіянтів гемобластозів (синоніми — левкемія, білокрів'я, рак крови).

„Схвильовані мати і родичі 10-го серпня 1990 року госпіталізували хворого у Всесоюзний гематологічний науковий центр у Москві..."

„Як бачимо із виписки історії хвороби, — пише далі проф. Луцик, — Олексія лікували до 4-го грудня (148 днів!). Тут було зроблено всі відомі в світовій практиці аналізи і застосували адекватне інтенсивне лікування на рівні світових досягнень. А після повернення додому він продовжував лікування згідно з рекомендаціями ВГНЦ. Але незважаючи на все, прогноз недуги Олексія залишався безнадійним... Тоді члени його сім'ї, видно, повіривши декому з людей, що американська „чудо-медицина" та її лікарі можуть вилікувати все що завгодно, за допомогою засобів масової інформації звернулися до громадян та організацій, щоб вони допомогли зібрати необхідну суму долярів для продовження лікування Олексія в ЗСА.

„Пожертви від організацій „Милосердя" та окремих громадян склали кілька сот тисяч долярів. Мати з сином полетіли до Ню Йорку. Лікування там тривало кілька місяців. Було застосовано все відоме у світовій практиці, щоб зберегти життя хворому. Але результат виявився невтішним... Лікарі сказали його родині — повертайтеся додому аби хворий зміг розпрощатися з рідними. Повернувшись, Олексій перебував під опікою лікарів консультативної поліклініки при Львівській філії Київського Науково-Дослідного Інституту гематології. Додому, тобто, до Львова, його привезли в цинковій труні"...

Проф. Луцик додав, що в Ню Йорку лише за один день лежання в ліжку в лікарні беруть 620 дол., не кажучи вже про оплату за інші процедури чи операції. Наприклад, встановлення трубки в артерію долішньої кінцівки при хворобі Леріша (непрохідність) ще в 1973 році коштувало 160,000 дол., а за деякі операції (наприклад, операції серця) здирають ще більше.

При цій нагоді хотів би тут згадати про один лист, якого недавно отримав автор цих рядків щодо лікування тієї самої недуги крови — левкемії. Прочитавши в районній газеті уривок з недавно перевиданої в Україні моєї книжки спогадів — „Незабутнє і непрощенне", зовсім невідомі мені особи зі села Головини, Черняхівського району на Житомирщині — Григорій Манько та його дочка — Раїса Горбачова (але не подумайте, що вона є дружиною відомого всім нам Михаїла Ґорбачова) звернулися до мене в справі допомоги в лікуванні семирічного Тарасика, сина Раїси. Вони пишуть, що в наслідок чорнобильської катастрофи Тарасик захворів на левкемію. Хоч він пройшов курс лікування в київській клінічній лікарні ч. 14 і там його стан нібито покращав, проте від листопада минулого року його стан знову погіршав і тому він вже шостий місяць перебуває на повторному лікуванні в тій самій лікарні. Нарешті, лікарі дійшли до висновку, що аби вилікувати левкемію в того хлопця і тим самим врятувати йому життя, йому потрібно зробити операцію перещеплення кісткового мозку, яку тепер роблять в ЗСА, Німеччині та Ізраїлі. Але оскільки така операція дуже коштовна, вони звертаються до мене з проханням, щоб я організував збірку фондів серед людей доброї волі і щоб тим самим можна було фінансувати лікування Тараса в Америці.

Очевидно, я негайно відповів на розпачливий лист діда та мами нещасного Тарасика. Я відповів їм, що навіть, якщоб я взявся за такий збір грошей (чого ніколи в своєму житті мені не доводилося робити) і якби потрібні гроші було зібрано, то і в такому випадку жоден лікар не дасть запевнення, що така операція буде успішною і таким чином вдасться врятувати життя їхньому синові та внукові.

Свою статтю проф. Д. Луцик закінчує таким, на мою думку, цілком обґрунтованим висновком:

„Роздуми про сумну історію хвороби Олексія Шевченка і мій великий лікарський досвід спонукали мене написати ці рядки. Хочеться порадити хворим та їхнім родичам добре і виважено задуматися: чи варто додавати додаткових переживань і незручностей поїздками на чужину? Адже, на превеликий жаль, в термінальних стадіях нам залишається тільки третя заповідь: полегшити страждання приреченій на смерть особі"...

Наталія Годзілевська
Київ

## ПОЛЬСЬКИЙ ПЕРІОД КИЇВСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ

Нова модерна хвиля, яку лише умовно можна назвати творенням вищих учбових закладів, прокотилася Києвом. Цей перехід інститутів на „вищий рівень" — рівень університизації — без сумніву ще декілька років буде відлунюватися в інших містах України: мединститути (за прикладом столичних навчальних закладів) перетворюватимуться на так звані медичні університети, педагогічні інститути — на педагогічні університети і т. п. У такому розмаїтті Київський Університет губиться і втрачає свій престиж.

А був час, коли у Варшаві створили головну школу університетського типу лише для обмеження масового виїзду польської молоді до Київського Університету. Однак польський період у житті Київського Університету тривав не лише на студентському, але й на професорському рівні. Це пов'язано з репресіями російського царату проти Української Католицької Церкви, які розпочалися після трагічного листопадового повстання в Польщі 1830—1831 років. У таких політичних умовах і була вирішена доля славнозвісного Кременецького Ліцею, що його цар Микола I у квітні 1832 року наказав перенести до Києва та перетворити на ліцей ім. св. Володимира. Ліцей за проєктом комісії, що опрацювала програму, повинен був мати рівень вищої школи. Але зважаючи на потужний викладацький склад, цар вирішив створити на базі ліцею університет — 8-го листопада 1833 року вийшов відповідний указ, а урочисте відкриття новоутвореного університету відбулося 15-го липня 1834 року.

Як стверджує автор книги „Поляки в Київському Університеті" Ян Табісь, саме від 1834 до 1839 року тривав „польський період". Викладали майже виключно поляки, колишні вчителі Кременецького ліцею, а також професори ліквідованого Віленського університету. Тільки викриття 1839 року таємної організації, очолюваної Ш. Конарським, дало царській владі нагоду усунути з університету всіх викладачів польської національности. Однак, на кількість студентів це ніяк не вплинуло. Якщо в першому році існування університету було зараховано 62-ох польських студентів (31 католик та уніяти й 28 православних), то через десять років з 320-ох студентів — 163 поляки, а в 1858 році загалом було 1964 студенти, в тому числі 507 поляків. Але цікавіший не склад студентів, а суспільно-політичний рух серед молоді.

Ужe у 1836 році постала триособова підпільна група як первісток майбутньої організації. У червні 1837 року з ініціятиви Конарського створено в Бердичеві „Союз польського народу", а таємна група молоді в Києві стає клітиною цієї організації. У зв'язку з ув'язненням у Вільні в 1838 році Конарського, повсюди проходять арешти, які не обминають і Києва. Тут затримано 115 осіб, у тому числі 34-ох студентів-поляків.

Після розгрому польське студентське політичне життя починає формуватися організаційно і програмно під впливом революційних подій весни 1848—49 років. Студентський політичний рух значно розширюється, охоплюючи майже всіх студентів. Але миколаївська реакція 1849—55 років привела Київський Університет до повного занепаду. Лише поразка царської Росії в Кримській війні 1855 року та смерть Миколи I сприяли новому політичному кліматові, який своєрідно вплинув на атмосферу в Київському Університеті.

Розкол на початку 1861 року в єдиній доти організації на польську та українську частини намагалася використати царська влада, що їй і вдалось. Як це не парадоксально, до складу польської організації входили українці, і навпаки. Першою окремою українською організацією було засноване у 1864 році Кирило-Методієвське братство на чолі з М. Костомаровим і Т. Шевченком, членами якого були в більшості студенти університету (два поляки).

За спогадами польського історика Мілковського, організаційні контакти між поляками і студентами-українцями, яких звали тоді „задніпрянськими італійцями", почалися 1847 року. Відтоді існували два нелеґальні студентські русла: польське й українське. Вони підтримували один з одним близькі зв'язки. В університеті панував революційний дух. Атмосферу серед молоді характеризують у певній мірі зізнання студента А. Андрузького на допиті у третьому відділенні у справі Кирило-Методіївського братства: „...в Київському університеті існує ніби епідемія політична: майже всі студенти захоплені думками про державне перетворення і серед багатьох є проєкти різних конституцій..."

Вплив поляків-студентів на розвиток і поширення української національної

(Закінчення на стор.

Іванна Зельська

## ПРО ВИДАННЯ „БІЛА АЙСТРА ЛЮБОВИ"

Ми є свідками гігантного цілого українського народу в Україні з північним сусідом наших земель за вікову самобутність України — нашої батьківщини. Довгі століття збройного спротиву не увінчувалися успіхами і зло в нашу некористь перемагало.

Гасло „іншу зброю куй" знаходило і знаходить послідовників у кількох галузях мистецтва, щоб рятувати Україну від цілковитого духовного зубожіння. Ми втратили державність, частину території, майже українську мову, відношення до Бога та Його світлих заповідей, народне мистецтво загнано до музеїв на збереження покищо, а народну ношу і вишивку в Україні витиснено з ужитку.

Талановита поетеса і мисткиня Ірина Сеник, рівночасно пламенний патріот, взялась вишивку захистити і примінити до сучасного верхнього одягу жінок. Хоч вона не перша в цьому змаганні, а вишивка у Канаді давно посіла почесне місце, все ж таки, це її подвиг.

Кілька слів про Ірину Сеник. На 19-му році її життя; коли вона була студенткою університету, її заарештовано, суджено, заслано до трудових концтаборів Сибіру — разом на 35 років позбавлення волі, які вона серед пониження, знущання, голоду й холоду перебула, але не втратила любови і патріотичного наставлення до свого народу і його культури. Потайки вона там складала короткі віршовані строфи, та орнаментовані прикраси народної вишивки. Там навчилася вишивати від старшої віком ув'язненої і засланої монахині, та не маючи ниток до вишивання прийшлось висмикувати нитки зі своєї власної хустки і спідниці, а замість голки уживати риб'ячі ості. Глибока віра у Всемогучу опіку Божу та перемогу правди над злом, допомогли їй перебути той тяжкий хрест випробовувань. Вернувшись на волю з підірваним здоров'ям взялась кувати іншу зброю — приготовляючи вцілілий мистецький її дорібок — у висліді маємо з допомогою добрих людей непересічне видання „Біла айстра любови".

У 1988 році Христина Болюбаш зустрілася з Іриною Сеник у Львові й перевезла на Захід цінний матеріял на збереження перед можливою конфіскатою большевиками. Переданий матеріял був дуже цікавий, навіть рідкісний, що варта було його використати. Жіноцтво Ліґи Українських Католицьких Жінок Канади (ЛУКЖК) при парафії св. Димитрія ув Етобіко переконане і заохочене Х. Болюбаш та їхніми душпастирями зацікавилося здобутим матеріялом. Створився окремий комітет, розібрано функції до виконання проєкту, де допомагало багато посторонніх осіб. У висліді маємо чудове книжкове видання „Біла айстра любови" — це збірка віршів, вишивок, та зразки для сучасного примінення вишивки на жіночих сукенках. Видання призначене для вшанування жінок-піонерок з нагоди 100-ліття поселення українців у Канаді 1891—1991.

Сміло можна ствердити, що ЛУКЖК при тій парафії усильно й успішно працює, та може іншим відділам цієї організації служити добрим прикладом до наслідування та вкладення своєї лепти на збереження української культури на поселеннях.

Видання започатковує Ірина Сеник пам'яттю про свою матір, яка померла на засланні і воно написане прозою, що закінчується віршем, а кінцеві його слова: „За сльози й муки матерів (Скарай хоч раз) Усіх катів". Обширний книжковий матеріял уміщений у чотирьох розділах: 1) вірші, 2) ескізи моди, 3) вірші, 4) альбом знімок. Для докладної оцінки на це видання потрібно кількох спеціялістів і знавців споріднених ділянок, що могли б докладніше обговорювати окремі розділи, бо в творчості Ірини Сеник віршовані рими перепліталися з вишивковими орнаментами. І саме це є відображене також у цьому виданні.

Передмову англійською мовою написав Мирослав Дяковський і це корисно для видання, що дещо поміщено англійською мовою, бо то заохочує тих, що мають труднощі у засвоєнні текстів. Про обширну наукову аналізу поетичної творчости Ірини Сеник докладно написала Аріядна Стебельська, де висвітлює особливості поетичного стилю поетеси. Поезії талановито переклала Христина Борсук англійською мовою, передаючи лірику віршів Ірини Сеник, що поміщені поруч українських текстів.

Привертає увагу частина — ескізи моди, що в альбомі займає 48 сторінок, тобто 48 моделів, бо на кожній сторінці інший модель, інше примінення вишивки, та інший кольоровий взір при ньому. Взори укладу талановитої мисткині Ірини Сеник наскрізь оригінальні, що в загальному базуються на народних мотивах, виконані технічними засобами хрестика і стебнівки. Широких узорів обмаль. Найширший має 68 хрестиків, а найменші п'ять—дев'ять, і дрібніші повторяються декілька разів на тому самому моделі. На всіх моделях вишивка вжита

(Закінчення на стор. )

# КНИГА, ЩО МАЄ ОСОБЛИВЕ ЗНАЧЕННЯ

*Вікентій Шандор, „Закарпаття історично-правний нарис: IX ст. — 1920", Ню Йорк, Карпатський Союз, Інк., 1992, 292 сторінки.*

Докладне вивчення історії своєї батьківщини допомагає людині глибше й краще пізнати життя, пройнятися любов'ю до свого народу, до його минулого, до його державних і культурних надбань. Це глибоко розумів Максим Рильський, який писав: „Хто не знає свого минулого, той не вартий свого майбутнього". Тому без вичерпного знання минулого рідного краю дуже трудно говорити про його історичний шлях а тим більше про правні основи його національних і політичних прагнень та обороняти його державну незалежність.

З метою заповнити цю прогалину в нашій історії, Вікентій Шандор опрацював історію свого рідного Закарпаття і дав їй своєрідний заголовок: історично-правний нарис. У книзі автор використав в основному чужинецькі матеріяли політичного та правного характеру, що зробило його працю піонерською і в той же сам час цікавою і оригінальною.

Книга „Закарпаття, історично-правний нарис: IX ст. — 1920" складається з трьох розділів: Доба від IX ст. до 1526; Доба від 1526 до 1867; Доба від 1867 до 1920. Підхід автора хронологічний. Уже в першому розділі, що має три підрозділи, В. Шандор авторитетно стверджує, що історія карпатських русинів-українців, з уваги на їхнє довговічне поневолення Угорщиною, висвітлювалася чужими, зокрема угорськими авторами, однобічно, тенденційно, а інтерпретувалася в дусі перекручень, недомовлень, а то й замовчань. Явище наскрізь погане для русинів-українців і не завжди приємне для доброзичливих чужинців (наприклад, див. К.Д. Делямар, „15 мільйонів европейського народу забутого історією", 1869).

Закарпаття прийняло християнство від свв. Кирила і Методія ще 867 року понад 100 років раніше, ніж Київська Русь. А Мукачівська епархія була однією з найстарших у Панонії і походила з часів перед приходом угрів на цю територію (905-906). До речі, тут варто пригадати, що Закарпаття, а в тому числі й Пряшівщина ніколи не належали до Великоморавської держави. Доказом цього є факт, що на Пряшівщині тепер і протягом усіх віків панівним був східній обряд і східня Літургія. У протилежному разі все було б латинізоване, як це мало місце з методіївським християнством у Великоморавській державі. У світлі наведених історичних фактів стає очевидним, що коли тут з'явилися угорці, то осілі руські й інші слов'янські племена були вже християнами візантійсько-слов'янського обряду. Таким чином тверджения угорських істориків, що Закарпаття належало до Угорщини протягом тисячі років зовсім не відповідає правді. Закарпаття ніколи не було навіть інтегральною частиною Угорщини. Угорський король Стефан уже на початку свого панування не вважав Закарпаття угорською територією, а „Маркією Рутенорум", що мала окремий окупаційний статус і була територією відмінного етнографічно-національного характеру. Доказом цього може послужити також факт, що русини жили в містах і селах, які мали слов'янські назви і були розміщені на території, що сягала глибоко до центру Угорщини.

Здобувши Закарпаття, Угорщина почала заводити там свої порядки. Важливим політичним актом, що мав поважний вплив на дальшу долю русинів, була Золота Булла короля Андрія II з 1222 року. Цей король, на відміну від інших, був прихильний русинам і включив навіть до свого кодексу ряд інституцій звичаєвого права Закарпаття. Однак, коли до влади прийшли володарі з іншої династії, ситуація змінилася: почалася латинізація церковного життя, що привела до жорстокої боротьби між русинами й угорцями. До речі, ця боротьба продовжувалася ще в XУIII і XIX століттях, але тоді мала вже національний характер.

Панування короля Матіяша Корвіна (1458-1490) принесло русинам значні полегші і вони ставилися до короля з великою повагою і навіть з любов'ю. Програна битва з турками під Могачем (1526) привела до скасування майже всіх свобід, признаних нашому народові раніше.

Друга доба почалася дальшими суспільними обмеженнями, включно до закріпачення селян. Угорщину поділено на три частини. Північно-західня частина зі Закарпаттям припала Габсбургам, східня частина з Мараморошиною проголосила себе Семигородським князівством, а середня частина припала туркам і вони її окуповували до 1698 року. Русини, що жили в двох перших частинах відчули себе вільнішими до того ступеня, що з приходом на Закарпаття друкаря Швайпольда Фіоля почався там досить жвавий розвиток культурного життя. 1646 року на соборі в Ужгороді прийнято унію. Унійній Церкві, як правило, гарантовано специфічні обрядові права, а саму Церкву і духовенство поставлено перед законом держави на рівні з римо-католиками. Мукачівська епархія стала тоді у проводі відродження та зміцнення і то не тільки релігійного, але й народно-культурного.

1713 року австрійський цісар і чеський король Карл УІ (також угорський король, відомий в історії як Карл III), з метою централізації своєї держави видав т.зв. „Прагматичну санкцію", якою проголосив імперію Габсбургів неподільною і спадкоємною, навіть, коли наслідником престолу є особа жіночої статі. Згодом ця санкція привела Угорщину до втрати її державної незалежности. Тим часом Мукачівська епархія, з допомогою цісаря Марії Терезії, стала самостійною і незалежною від угорського ягерського єпископату. Марія Терезія завела в країні нову податкову систему, полегшила податкові тягарі селянства та обмежила панщину. Провела вона також дуже доцільну і розумну шкільну реформу. Закарпаття багато скористало з цієї реформи, а його шкільництво досягло, мабуть, найвищого рівня, коли порівняти його з тодішніми здобутками інших українських земель. Однією із найсвітліших постатей національного і релігійного розвитку доби XУIII і початку XIX сторіч був Мукачівський єпископ Андрій Бачинський (1732-1804). Його доба ввійшла до історії як золота доба розвитку Закарпаття.

Проте добрі наміри володарки Марії Терезії і Йосифа II відносно освіти для окремих народів цісарства були в скорому часі знівечені змінами, що їх завів угорський парлямент і які стали початком примусової мадяризації. Процес мадяризації, а з нею й історія нової національної політики Угорщини почали рішенням угорського парляменту з 5-го листопада 1790 року. Пильну увагу звернено тоді на мадяризацію слов'ян, яка стала „найсвятішим обов'язком кожного угорського патріота і кожного борця за свободу і право та кожного льояльного підданого Габсбурзької династії". Мадяризаційні закони видавалися поступово, обмежуючи права окремих народів. І так прийшов закон про вживання угорської мови в публічному житті (суди, армія, Церква, церковна ієрархія, ведення метрик, навіть священиком не міг стати той, хто не володів угорською мовою), а вкінці угорська мова стала викладовою мовою для усіх шкіл. А „всі ті, хто відмовлявся вивчати угорську мову, були зрадниками і змовниками". Нищення шкільництва карпатських русинів-українців, пише В. Шандор, було таким систематичним і досконалим, що на початку Першої світової війни Закарпаття не мало навіть ні одної народної школи в рідній мові.

Революція в Угорщині 1848 року застала карпатських русинів-українців зовсім неприготованими. Наприклад, їхня депутація, що виступала від 800,000 русинів-українців і яку очолив о. Віктор Добрянський, канонік Пряшівщини, прибула до Відня щойно два місяці після здавлення революції. Цісар Франц Йосиф І прийняв її і заявив: „Мені дуже приємно довідатися про льояльні бажання русинів Угорщини. Руський нарід був завжди вірним Австрійському престолу, тому можу запевнити вас, що всі оправдані бажання ваші будуть враховані". 7-го вересня 1848 року цісар Франц Йосиф І скасував офіційно панщину і цим сильно облегшив долю карпатських русинів-українців.

Однак програна війна з Прусією 1866 року змусила його до реорієнтації у внутрішній і зовнішній політиці держави. Цей стан використали угорці й привели до т.зв. Вирівняння 1867 року, а саме „до створення дуалістичної Австро-угорської монархії з метою збереження німецького та угорського характеру імперії в обличчі слов'янської небезпеки". Єдиний слов'янський нарід, що скористав з Вирівняння були поляки, яких Австрія потребувала в парляменті при вирішуванні економічних проблем імперії. За свою льояльність до неї вони дістали великі можливості культурного та економічного розвитку в Галичині, що в своїх наслідках привело до економічної і політичної експлуатації та культурного гноблення українців.

Тим часом угорці, здобувши повні і необмежені права над чужими народами, що жили в Угорщині, приступили до руйнування національних і культурних здобутків Закарпаття. „Сліпа й жорстока зненависть угорської пануючої верстви до русинів-українців, — пише В. Шандор, — збільшувалася ще й тим, що за програну революцію, до якої причинилася Росія, угорці робили відповідальним наше населення". Справді у „мадярському стилі" з метою дезорієнтувати зовнішній світ, парлямент Угорщини прийняв 1868 року „Закон про рівні права національностей". Але закон цей, на щастя угорцям, ніколи не набув правної сили. А в той же час угорці вважали, що „їхня культура була найвищою і найшляхетнішою в цілому світі". Справді нечуваний парадокс, що протирічить тверезому глуздові.

Третій і останній розділ книги складається із семи підрозділів. Тут на особливу увагу заслуговує „Верховинська акція" (відома також як „Руська акція") Едварда Егана. Едвард Еган, високий угорський урядовець в міністерстві сільського господарства, ірляндець з походження, людина твердого характеру й глибокого почуття справедливости в „Меморіялі" для міністерства сільського господарства, як наочний свідок, ствердив найжалюгіднішій стан, що „в переважно хліборобській Угорщині вимирає хліборобський нарід. Руський селянин не бачить там цілий рік ні м'яса, ні яйця, хіба вип'є кілька крапель молока, а у великий святочний день з'їсть кусень житнього або пшеничного хліба. Зрештою його поживою є вівсяний ошипок, а коли і цього забракне — бараболя... Розпука бере, — продовжує Еган, — коли дивишся на цей умираючий нарід". Акція Егана принесла багато користи русинам, а сліди її були помітні до Першої світової війни. До речі, народ не призабув цього розумного політика. А пам'ятник Еганові, мов живий свідок злощасного минулого, нагадував і перестерігав русинів-українців перед можливою новою угорською неволею. Не менше страхітливим здався і виїзд русинів-українців із Закарпаття на заробітки в заокеанські країни. Туди виїхало найбільше русинів із усіх народів Угорщини, як доказ, що на Закарпатті була найстрашніша нужда. А угорці і далі продовжували оббріхувати світ, говорячи, що русини — це мадяри, що говорять по-русинськи та що це люди, які не мають національних стремлінь і ніколи їх не мали й тому мусять бути слугами. Такий стан породив у Австро-угорській монархії дуже складні суспільні умови, які безжалісно використовували угорці, німці й поляки. Вони стали плекати, а згодом і практикувати дикий національний шовінізм, вістря якого зверталося проти русинів і інших людей слов'янського походження. І тому не дивно, що коли прийшли перші поразки австрійської армії у війні 1914 року, то винуватими стали русини, які падали жертвами дикої помсти. Їх арештовано, як „московських шпигунів", запроторювано в концентраційні табори, а то і вішано. Тут особливо лютували знову ж таки ці самі угорці. Говорячи про ці страшні знущання не можна призабути і мадяризації назов сіл у околицях, де фактично не було угорськомовного населення, а також родинних прізвищ.

У 1918 році з упадком Австро-угорської монархії, Угорщина кардинально змінила своє відношення до русинів-українців і старалася за всяку ціну затримати Закарпаття у межах своєї держави. Було навіть створені Руську Народну Раду і скликано її з'їзд у Будапешті.

Тим часом 21-го січня 1919 року Всенародні Збори в Хусті, на яких було присутніх 420 делегатів з цілого Закарпаття рішили приєднати свої землі до України. Брак української збройної сили та політичні обставини, що заіснували в Европі не дозволили виконати волі народу та приєднати Закарпаття до України.

Тим часом Мирова конференція, що зібралася у Парижі замість підтримати Україну як соборну державу, розділила її територію поміж чотирма сусідніми державами та застосувала до неї сувору бльокаду, якої не зазнали ні Німеччина, ні Австро-Угорщина, держави, що були визнані Мировою конференцією як дійсні спричинники світової війни. 4-го червня 1920 року Угорщина підписала Тріянонський Мировий договір, яким визнала всі територіяльні зміни, що заіснували в наслідок рішень Мирової конференції.

Цікаво відзначити, що у первісному пляні побудови чехо-словацької держави, чеський політик Томаш Масарик не звернув уваги на Закарпаття. Щойно після розмов з екзильними представниками Румунії і з сербами та з хорватами зродилася у нього ідея оборонного союзу т.зв. Малої Антанти (Чехо-Словаччина, Румунія і Югославія). Він почав тоді домовлятися у справі Закарпаття з Американською Народною Радою Русинів, що її очолював д-р Григорій Жаткович. Метою Жатовича та АНРР було за всяку ціну відділитися від Угорщини. У ході розмов з Масариком і Бенешом Жаткович зробив велику політичну помилку, не заключивши з ними договору на письмі. І чехи його безцеремонно обманули. Справа цього майстерного обману почалася ще в 1917 році, а в лютому 1919 року її задокументовано, коли Бенеш, виготовляючи „Меморіял" в справі кордонів Закарпаття для Комісії чехо-словацьких справ при Мировій конференції, не проставив на ньому дати. До цього документу він приклав ще географічну мапу „Подкарпатської Руси", на якій зазначив місця поселень русинів. Але ж у північній частині цієї ж Руси — на Пряшівщині, компактно заселеній русинами, він вказав, що там живуть „чехо-словаки". В її південній частині, заселеній переважно змадяризованими русинами й словаками, позначив, що там також живуть „чехо-словаки". Також угорців у південній Словаччині позначив як „чехо-словаків". І так з легкої руки кордоном стала ріка Уж і Пряшівщина відійшла до Словаччини. Жаткович енергійно протестував проти цього, заявивши, що головною причиною об'єднання з Чехо-Словацькою Республікою був факт, щоб русини не були розділені на дві, а то й більше частин. У ході дискусії, як пише В. Шандор, Бенеш переконав Жатковича, що Мирова конференція встановить цей кордон як тимчасовий. На дальші домагання Жатковича, які гарантії має Бенеш, що Мирова конференція прийме це домовлення, Бенеш відповів: „Я обіцяю, що Мирова конференція зробить так, як ми домовилися, а якщо ні, то я обіцяю вам, що не підпишу Мирового договору". Таким чином Пряшівщина опинилася під тимчасовою адміністрацією Словаччини, а Мараморошина під Румунією. І так злочинний акт розподілу Підкарпатської Руси був виключно ділом Бенеша, Масарика і усього чехо-словацького уряду.

Чехо-Словаччина не прийняла також зобов'язання включити постанови Сен-Жерменського договору про автономію Підкарпатської Руси до своєї конституції. Розчарований повністю таким обманливим поступленням Масарика і Бенеша, д-р Жаткович зрезигнував з уряду тимчасового губернатора Підкарпатської Руси та на прощальному бенкеті в Ужгороді заявив: „Я пообіцяв своєму народові, що на основі чесно домовлених договорів ціла його територія на південь від Карпат буде в межах кордонов Чехо-словацької Республіки повною самоуправною одиницею... та що карпатські русини будуть повними панами на своїй малій рідній землі. На жаль, ця обіцянка, можу сказати сміло і чесно, бо без моєї вини, ще не здійснилася". Д-р Г. Жаткович повернувся до Америки і тут на конгресі русинів у Пітсбургу розповів про ситуацію, що склалася на Підкарпатській Русі та передав зібраним гіркий закид чеської влади, що, мовляв, „русини не є зрілі до автономії..."

Оцінюючи книгу В. Шандора „Закарпаття, історично-правний нарис: IX ст. — 1920", хочемо сказати, що найважливішою ознакою цієї праці є її актуальність. Автор уже з самого початку вводить читача в коло наболілих питань історичної долі русинів-українців під Угорщиною. Ці питання він уважно розглядає то в ході історичних, то правних подій і приходить до висновку, що русини-українці протягом свого історичного розвитку в складі Угорщини, Австрії, а згодом Австро-Угорщини то падали гноблені і обезсилені, то знову підіймалися, але ніколи не тратили віри в свою правоту та мабуть під впливом такої особливости характеру й склалась приповідка „Твердий як русин". Дійсно треба було бути твердим, щоб в обличчі такого віковічного поневолення знаходити в собі достатньо внутрішніх сил після кожного упадку наново відродитися. Це явище заслуговує на загальне захоплення тим більше, що робили це упосліджений селянин і робітник з невеликою чисельно групою інтелігенції, бо переважаюча більшість її була вже майже повністю змадяризована.

Завдяки зусиллям англійського вченого Сетона Ватсона (працями якого В. Шандор часто користується), англійського публіциста Вікгема Стіда, французького професора Ернеста Дені та інших проблема національностей в Австро-Угорщині наприкінці XIX і на початку XX сторіч набрала сильного міжнародного розголосу та стала однією з найбільш пекучих проблем у світі. У світовій пресі почали появлятися голоси про потребу розподілу Австро-Угорщини. Велику роботу робили тут також представники визвольних рухів поодиноких народів, які уже під час Першої світової війни гостро виступали проти Австро-угорської монархії закликали до її повалення і до створення на її руїнах цілого ряду національних держав.

Немає сумніву, що з приєднанням Підкарпатської Руси до Чехо-Словаччини настали великі зміни для русинів-українців. Не зважаючи на те, що чехи їх обманули в політично-конституційних і адміністративних справах, вони все ж таки принесли народові інший стиль і форму державної системи, а найосновніше — іншого демократичного духа. Нарід це відчув і сприйняв наскрізь позитивно, бо демократична форма життя повністю відповідала його потребам. Проте культурне і політичне москвофільство чехів і словаків, перенесене їхньою адміністрацією на терен Підкарпатської Руси швидко привело край до поділу на два культурно ворожі між собою табори, що викликало великі непорозуміння в шкільництві й серед населення у цілому.

Постановлюючи централізовану державну адміністрацію замість поступової автономії, Чехо-Словаччина порушувала перебрані на себе міжнародні й конституційні зобов'язання. Однак, незважаючи на це народ розвивався в цілому національно й політично та будував власну силу.

Ніде правди діти, як стверджує В. Шандор, але таки „Чехо-Словаччина із усіх держав в Европі найкраще поставилася до української еміграції після Першої світової війни. Вона довгі роки утримувала Український Вільний Університет в Празі, Українську Господарську Академію в Подєбрадах, Педагогічний Інститут в Празі, українську гімназію та ін. А студіююче еміграційне студентство із усіх українських земель діставало в Чехо-Словаччині в університетах до років економічної депресії стипендії і кінчало студії. В Чехо-Словаччині студіювало більше студентів з Галичини, як, наприклад, у Варшаві. В практичному житті виглядало якось так, що можна було бути українцем в Празі, але не в Ужгороді".

У книзі „Закарпаття, історично-правний нарис IX ст. — 1920" є багатий матеріял про проблеми Греко-Католицької Церкви, про освіту протягом століть, про топонімічні назви, про назву русин тощо.

Книга, написана цікаво, але матеріял не завжди добірно зорганізований. Чимало матеріялу як назви наукових і публіцистичних праць, цитати, їхні переклади, що є в тексті, повинні бути в примітках. Це зробило б працю більш доступною до сприймання. У книзі є чимало помилок і друкарських огріхів. Вигляд книги в цілому культурний, зокрема її картонна обкладинка, друк чіткий, папір добрий. На початку книги вміщено портрет о. Августина Волошина, президента Карпатської України. У книзі є цінний вступ „Передмова" о. А. Пекаря, ЧСВВ, широка і добре зорганізована бібліографія і іменний покажчик.

Тут буде доцільно коротко розповісти про автора цієї цінної праці. Д-р Вікентій Шандор — правник економіст і громадський діяч, народився 12-го жовтня 1907 року в селі Баранинці, недалеко Ужгороду. Середню освіту здобув в Ужгороді і Мукачеві, а університетську в Карловому університеті в Празі, де захистив дисертацію і здобув ступінь доктора права (1939). Постдокторські студії з політичної економії продовжував у Франкфуртському університеті Й.В. Ґетте (1945-1947), а політичні науки в Колюмбійському університеті в Ню Йоку (1953-1954). Професор В. Шандор викладав протягом двох років міжнародне право і політичні науки в Українському Технічному Інституті в Ню Йорку.

Д-р В. Шандор був представником уряду Карпатської України при Федеральному уряді в Празі (1938-1939), директором Секретаріяту Пан-Американської конференції (1948-1961), юридичним консультатном при НТШ, від імени ПАУК і Українського Конгресового Комітету працював при Організації Об'єднаних Націй (1954-1959), в 1959 році працював у Генеральному Секретаріяті ООН як контрактовий економічний дослідник, а в 1961-1977 роках в Департаменті Фінансів Америки в Ню Йорку. Він був також заступником голови Уряду УНР в екзилі (1985-1989).

Д-р В. Шандор широковідомий як громадський і політичний діяч, а його загальнонаціональні і соборнодержавні погляди яскраво зображені в його численних статтях, що появлялися на сторінках української преси в діяспорі, зокрема, в книзі „Закарпаття, історично-правний нарис: IX ст. — 1920".

Підсумовуючи, хочемо сказати, що незважаючи на окремі мовні недоліки, а також організацію наукового апарату, ця книга заслуговує високої оцінки. Нариси спеціяльної наукової праці, до складу якої входять дослідження з ряду взаємозв'язаних питань писати нелегко, бо вони крім усього іншого, мають на меті підсумовувати давнозасвоєний матеріял, який не терпить мертвеччини й шаблону та який не можна беззастережно вносити у текст. Не лише тому, що умови роботи над нарисом у кожного автора свої, оригінальні, неповторні, а тому, що ступінь вартости таких нарисів для різних авторів буде різним. Але книги такого характеру потрібні, особливо коли вони здатні викликати жваве обговорення наболілих питань. Таким чином книга „Закарпаття, історично-правний нарис: IX ст. — 1920" має своє особливе значення також і як першопублікація. Її з інтересом прочитають всі, хто любить історію свого народу.

**Володимир Жила**

## Відзначення річниці Чорнобиля у Баффало

За старанням місцевого відділу Фонду Допомоги Дітям Чорнобиля, 25-го квітня 1993 року у всіх українських церквах відправлено Панахиди за душі жертв цієї найстрашнішої у світі нуклеарної катастрофи. Відзначили цю річницю також обидві українські радіопередачі в Баффало.

Дня 23-го травня наш відділ, під головувавням мґра Івана Рижка, зорганізував обід з доходом, призначеним на поміч дітям-жертвам Чорнобиля. Його організацією займався Зенон Боднарський, який доклав багато праці, щоб та трагічна подія глибоко усвідомилася нами, особливо молодим поколінням. Участь брала дітвора „Рідної Школи" — на радість численної публіки. Присутніх було до 300 осіб.

Програма почалась о год. 11:30 ранку, у парафіяльній залі української автокефальної православної церкви св. Тройці в Баффало. Програмою провадив Зенон Боднарський, зазначивши, що голова товариства Фонду Допомоги Дітям Чорнобиля є відсутній, бо виїхав в Україну.

Він сказав, що цієї страшної чорнобильської трагедії ніхто вже не може скасувати, ми мусимо з нею жити, однак усі ми можемо і повинні допомагати жертвам чорнобильської катастрофи, і тому, власне, ми тут сьогодні зібралися.

Відтак висвітлено фільм „Достава дев'ятого з черги транспорту медичного приладдя і лікарств для жертв чорнобильської катастрофи".

А потім почався обід. Господині подавали і все доварювали — бо ж тільки гостей не сподівались. Як вони вив'язалися, не знаю, але все закінчилось щасливо, і всі були вдоволені.

Найбільшу радість викликав виступ дітей „Рідної Школи", який приготовив Орест Самець зі Сан Кетерінс, Канада. Танцювали старші діти, молодші і зовсім маленькі під оплески захопленої публіки.

Під час цілої імпрези продавалися сорочки і шапки з написом „Чорнобиль", які люди радо купували.

На закінчення програми — тягнення льосів з льотерії, квитки на яку продавались раніше.

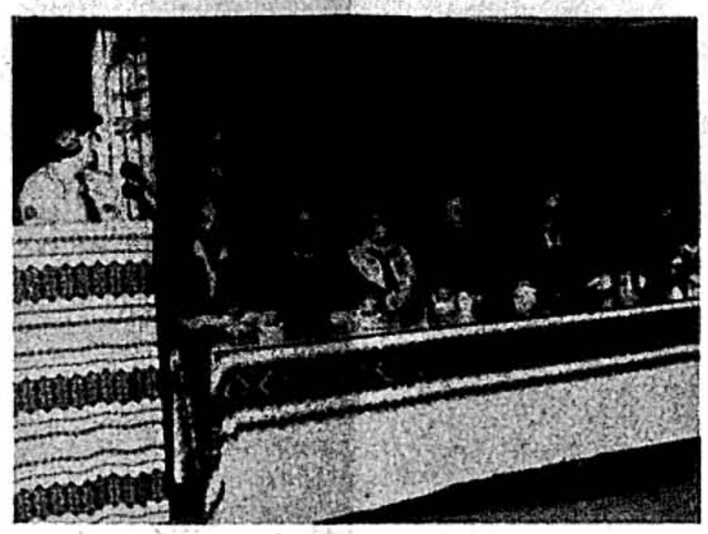
„Добрий обід на добру ціль," можна сміло сказати, закінчився з великим успіхом.

Чистий дохід з імпрези, 2,662 дол. переслан до централі, на закуп найбільш потрібних речей для дітей-жертв Чорнобиля.

**Ірена Лаврівська.**



## Пластуни й сумівці вшанували свого мецената



*На вечорі вшанування мецената молодечих організацій Стефана Янківського промовляє провідниця осередку СУМ Мирося Підгірна*

В суботу, 8-го травня, в малій залі Інституту „Просвіта" зібралися пластуни, сумівці, їхні батьки та приятелі молоді, щоб вшанувати відомого у Вінніпезі та в цілій Канаді щедрого жертводавця на різні громадські цілі, мецената й основоположника Шевченківської Фундації Стефана Янківського. Не поминув С. Янківський і молоді, розуміючи, що молодь — це наша майбутність, це продовження і забезпечення існування українського суспільства в діяспорі. У 1991 році С. Янківський заснував Фонд ім. Марії і Степана Янківських. Цей Фонд на сьогодні вже нараховує понад 140, 000 дол. Відсотки з нього призначено на виховні цілі Пласту й СУМ у Вінніпезі. Адмініструванням Фонду займається Шевченківська Фундація. З кінцем 1992 року обидві організації отримали по 3,500 дол. з цього Фонду.

Щоб виявити свою вдячність, обидві організації вирішили вшанувати свого мецената. Господинею вечора була пл. сен. Оксана Шулякевич, яка попросила о. крил. Романа Кисілевського відкрити вечір молитвою.

За головним столом засіли представники обох організацій, священики, представник Шевченківської Фундації та приятель з молодих років С. Янківського — Олесь Мельник.

Програму вечора почато проголошенням тосту за здоров'я мецената та відспіванням „Многоліття". Після вечері, програму вечора почала Марійка Дяків (від СУМ), коротким життєписом С. Янківського, з якого присутні довідалися, що він уродженець міста Стрий, був активним молодим юнаком і не оминув переслідування та совєтських концентраційних таборів, з яких вирвався, зголосившись до армії Андерса. В 1942 році брав участь у боях під Монте Касином та дістав за це військове відзначення.

До Канади прибув ще у 1946 році з місцем осідку у Вінніпезі.

Доповнив цей короткий життєпис особистими спогадами Олесь Мельник. У Вінніпезі С. Янківський одружився з Марією Рудою і молоде подружжя організувало першу українську м'ясарню, яка впродовж років виросла у поважне підприємство.

З короткими привітами виступали від Шевченківської Фундації — Л. Баняс, від КУК, за неприсутнього Г. Дмитришина, привіт від президента О. Романова відчитала С. Качор. Офіційну частину переплітали виступи молоді, деклямував маленький А. Семонюк, а малі суменята відспівали дві пісні, одна з них власного укладу, „коломийки". пластові юначки також заспівали пісні своєї таборової „творчости". На закінчення програми сестри Олеся і Андріяна Чучмани (новачки) виконали дві пісні під власний акомпаніямент гітари, всіх молодих виконавців присутні нагородили щедрими оплесками.

Від вінніпезького відділу СУМ ім. Гасина-Лицаря, з привітом і коротким висловом подяки, виступила голова осередку Мирося Підгірна. Вона у своєму слові зазначила: „В сьогоднішньому світі роля українських молодіжних організацій дуже трудна. Крім праці над вихованням характеру та засвоєнням практичних вмілостей, роля української молодіжної організації є відстояти впливи довколішнього світу, чи навіть перебороти їх, щоб прищепити чи посилити в доростаючій українській молоді національно-патріотичну свідомість і морально-релігійні вартості. Молодечі організації не є заробітковими, а існують завдяки добровільній праці своїх членів та фінансовій допомозі своїх прихильників, які мають вирозуміння до їх потреб. Таке вирозуміння до потреб української молоді виявив наш дорогий приятель, добродій-меценат Степан Янківський. Своїм княжим даром, який є гідним до наслідування, він забезпечив важливу працю молодечих організацій СУМ і Пласт — сьогодні й на майбутнє". Після цього Мирося Підгірна від Крайової Управи СУМ передала С. Янківському на пам'ятку грамоту почесного членства та вирізьблену емблему СУМ. Від Пласту з привітом виступила станична пл. сен. Софійка Качор, вона, з'ясовуючи основну підставу і ціль пластового світогляду, який віддзеркалений у трьох головних обов'язках пластуна — „Бути вірним Богові й Україні, помагати іншим, і жити за пластовим законом", підкреслила: „Немає сумніву, що особа, яку ми вшановуємо сьогодні, своєю постійною добродійністю, своїм глибоким патріотизмом та почуттям суспільної відповідальности є прикладом такого пластового доброчинного підходу до життя. Його особливе велике добре діло для Пласту і СУМ у Вінніпезі заслуговує на спеціяльне признання, бо воно свідчить не тільки про його любов і увагу до української молоді, але також стверджує його довір'я до неї і впевненість, що організації тієї молоді виховуватимуть надалі молоду українську людину, яка є сильна умом і тілом, красна душею, обережна у задумах і бистра у ділах". Далі С. Качор звернулась до С. Янківського з висловами подяки та пошани за його благородні вчинки, та що він „своєю взірцевою суспільно-громадською поставою заслужив на право називати себе пластуном. Тому, в імені Пластової Станиці у Вінніпезі і в імені Крайової Пластової Старшини Канади, вітаю Вас у наших рядах як почесного члена Пласту". Після цього вручила спеціяльну грамоту і пластову відзнаку.

Кінцеве слово мав наш меценат С. Янківський, згадав дещо зі свого минулого, про початки Фундації Тараса Шевченка та заснування Фонду для молоді, щоб вона могла продовжувати працю.

На закінчення вечора о. С. Їжик відмовив молитву подяки, а всі присутні сплетенням рук і співом „На добраніч" закінчили цей приємний вдячний вечір.

**Г. К.**

## *Про видання...*

*(Закінчення зі стор. 2)*

дискретно й оригінально з приміненням на деяких свобідно звисаючих кутасиках. Переважають взори геометричні у двох-трьох кольорах.

Ірина Сеник примінила на моделях вишивку з умілістю, розуміючи глибоко її декоративність. Взори, що їх вона виконувала „не забиті", а легко прозорі, що надають достойности і елеґантности моделям. Не подаю докладнішого їх опису, але заохочую набути книжку „Біла айстра любови" та нею користуватися.

Від нас усіх належиться признання членкам ЛУКЖК при церкві св. Димитрія в Етобіко за їхній розумно вибраний і здійснений проєкт видання праць талановитої українки, що цим випуском гідно вшановує жінок-піонерок з нагоди святкувань 100-ліття поселення українців у Канаді.

Проєктувальниця моди Марія Рипан допомогла проєктовані авторкою моделі дещо усучаснити для теперішного применення на нашому терені й у висліді з'явилося 27 гідних послідовниць у сукенках прикрашених вишивкою, що вже кількаразово їх демонстрували, та закріплені фотом у виданні. Обидва панотці о. парох митрат Іван Татарин і о. Тарас Лозинський — духовний дорадник ЛУКЖК відділу отримали священичі ризи, що їх вишила Ірина Сеник. У згаданому виданні наглядно і вичерпно згадано всіх, хто причинився до успішного поширення української вишивки. Там і фотографія самої авторки, а взір з її блюзки примінений на верхній обкладинці видання.

Книжка — Альбом „Біла айстра любови" — Ірини Сеник вже є на полицях книгарень і варта, щоб вона скоро знайшлася у руках тих, хто хоче виглядати оригінально і принадно.





## Св. п. Б. Поритко

Народився Богдан Поритко 15-го липня 1924 року в Княгиницях Рогатинського району, Івано-Франківської области, в національно свідомій родині Поритків. Хвилюючі оповіді про українське військо, про його героїчну боротьбу, а головно про Українських Січових Стрільців, найкращу на той час бойову одиницю, яка здобула славу не тільки для себе, але для всієї України в боях з московськими військами в Першій світовій війні, дитинства чув від свого найстаршого брата Івана, старшини Січових Стрільців.

Св. пам'яти Богдан мріяв про українське військо та про боротьбу за українську самостійну державу. Той час прийшов і коли почалися організуват Дивізія „Галичина" то Богдан зі своїм старшим братом Дем'яном вступають в її ряди. Правда, що України, як вільної держави не було здобуто, але визвольна боротьба в Першій і Другій світовій війні відродила українську націю. У визвольній боротьбі в Першій світовій війні відограли велику ролю українські армії, а в Другій — УПА і І-а Українська Дивізія, а також тисячі інших формацій. Вони звернули увагу цілого світу на визвольну боротьбу України та на високу боєздатність українських вояків, чи то в партизанських відділах УПА, чи в реґулярному війську Дивізії.

В ту визвольну боротьбу вложив свій вклад наш побратим св. п. Богдан Поритко — спершу як стрілець, а згодом хорунжий Української І-ої Дивізії.

Св. п. хорунжий Богдан Поритко був дуже скромною, спокійної вдачі й шляхетною людиною. Завжди був усміхнений, надзвичайно чемний, про нього ніхто й ніколи не міг сказати злого слова, він був справжнім українським патріотом.

В Ню Йорку він був членом Станиці Дивізійників і Братства „Броди-Лев" та брав участь в громадському і комбатанському житті в Америці. Богдан був глибоко віруючою людиною і вірив, що Всемогутній Бог допоможе українському народові стати вільним народом, бути господарем у своїй хаті і на своїй землі.

В такому релігійному дусі виховував Богдан своїх дітей, Нестора і Таню, тобто в любові до Бога й України.

Св. п. Богдан був добрим мужем для своєї дружини Марії і взірцевим батьком для Нестора й Тані, які залишились в глубокому смутку. Тяжко переживають втрату дорогої людини брати Роман з дружиною Галиною, Дем'ян з дружиною Люсею, братова Оксана з родиною, теща Парасковія Ґной, шваґро д-р Юліян Ґной з родиною, шваґрова Оля Васьків з родиною і чотири братові та багато племінників і племінниць в Україні.

Св. п. хорунжий Богдан Поритко відійшов від нас завчасно, але Господь дозволив йому ще побачити смостійну Україну, за яку він боровся і якою жив, бо богато наших побратимів відійшло, не діждавшись великої хвилини, сповнення святої для кожного українця і українки ідеї вільної самостійної соборної України.

Цією дорогою складаю щире співчуття дружині Марії, дітям Несторови й Тані, братам та їх родинам, теці, усім родичам тут і в Україні, а поручника Богдана Поритка хай Господь нагородить щасливим і вічним життям і оселить його там, де всі святі спочивають.

З сумної нагоди відходу до вічности незабутнього поручника Богдана Поритка, за згодою родини, засновано фонд для дітей Чорнобиля. До цього часу зложено на цей фонд 2,294 дол., фонд є в українській православній кредитівці. Всі прізвища жертводавців будуть поміщені в українській пресі.

Адреса кредитівки: Ukrainian Ortodox Credit Union, 304 E. 9 St., P. O. Box 160, Cooper Station, New York, N. Y. 10003; tel.: (212) 533-2980. Число конта — 5209.

**Микола Турецький**



## Видатний православний богослов в Інституті ім. митр. Шептицького

Оттава. — Дня 23-го квітня з рамени Інституту Східнохристиянських Наук ім. Митр. Андрея Шептицького при Університеті св. Павла в Оттаві відбулась доповідь Владики Калістос Вейр з Оксфорду. Це один з найвидатніших православних мислителів у світі, професор Оксфордського Університету і єпископ Царгородської Патріярхії. Доповідь п. з. „Що може Православна Церква дарувати Заходові сьогодні?" університетську авдиторію виповнило яких 250 осіб різних національностей і віровизнань. Тому що це був світлий тиждень кількаразово прозвучав радісний спів „Христос Воскрес" у кількох мовах.

Доповідь відбулася в серії ім. проф. Г. Ґласмахера. Різні відділи університету мають щороку нагоду через цю серію доповідей представити слухачам цікавих і видатних науковців. В академічному році 1992—93 інститут ім. Митр. Андрея Шептицького крім доповіді Владики Вейра, спонзорував також реферат румунського греко-католицького ісповідника віри о. д-ра Тертуліяна Ланґи, який промовляв 18-го березня на тему: „Християнська родина під комуністичним режимом у Румунії". Отець Ланґа 17 років перебув у тюрмі за приналежність до Греко-Католицької Церкви.

Доповідь Владики Каліста частинно уможливлена дотацією від Асоціяції Православного Духовенства Оттави.

## *Польський...*

*(Закінчення зі стор. 2)*

свідомости (в кращому розумінні) не варто заперечувати. Адже в університеті були студенти й інших національностей, однак найтісніші контакти були між поляками та українцями.

Через рік Київському Університетові виповниться 160 років, але традиції позанаціональної студентської єдности зберігаються тут і сьогодні: варто лише згадати, що серед учасників політичних голодувань на майдані Незалежности були не тільки українці...

У ШІСТНАДЦЯТУ БОЛЮЧУ РІЧНИЦЮ СМЕРТИ нашого дорогого і невіджалуваного МУЖА, БАТЬКА І ДІДУНЯ



**бл. п.**

**ВАСИЛЯ КУЗЬМИ**

буде відправлена

**ЗАУПОКІЙНА СЛУЖБА БОЖА**

**в манастирі св. Йосафата в Ґлен Ков, Н. Й. у суботу, 19-го червня 1993 р. о год. 7:15 ранку**

Про молитви за спокій душі Покійного просять
дружина НАДІЯ з дітьми та внуками

Ділимося сумною вісткою, що в п'ятницю, 21-го травня 1993 р. з волі Всевишнього відійшов у вічність на 74-му році життя

наш найдорожчий

ЧОЛОВІК, ТАТО, БРАТ

**бл. п.**

**ВАСИЛЬ АБРАМЮК**

ПАНАХИДА відбулася 25-го травня 1993 р. о год. 7:30 веч. в похоронному заведенні Петра Яреми в Ню Йорку.

ПОХОРОННІ ВІДПРАВИ — 26-го травня 1993 р. о год. 9:30 ранку в церкві св. Юра в Ню Йорку. Тлінні останки спочили на цвинтарі Св. Духа в Гемптонбурґу, Н. Н.

У глибокому смутку:

дружина — МАРІЯ
син — ТАРАС
сестра — ОЛЬГА
та ближча й дальша родина

Просимо про молитви за спокій душі покійного.

Ділимося сумною вісткою, що у вівторок, 15-го червня 1993 р. на 88-му році життя упокоїлася в Бозі

наша найдорожча

МАМА, ТЕЩА, БАБУНЯ, ПРАБАБЦЯ, ТЕТА І РОДИЧКА

**бл. п.**

**СТЕПАНІДА ЗЄЛИК з ТУРЯНСЬКИХ**

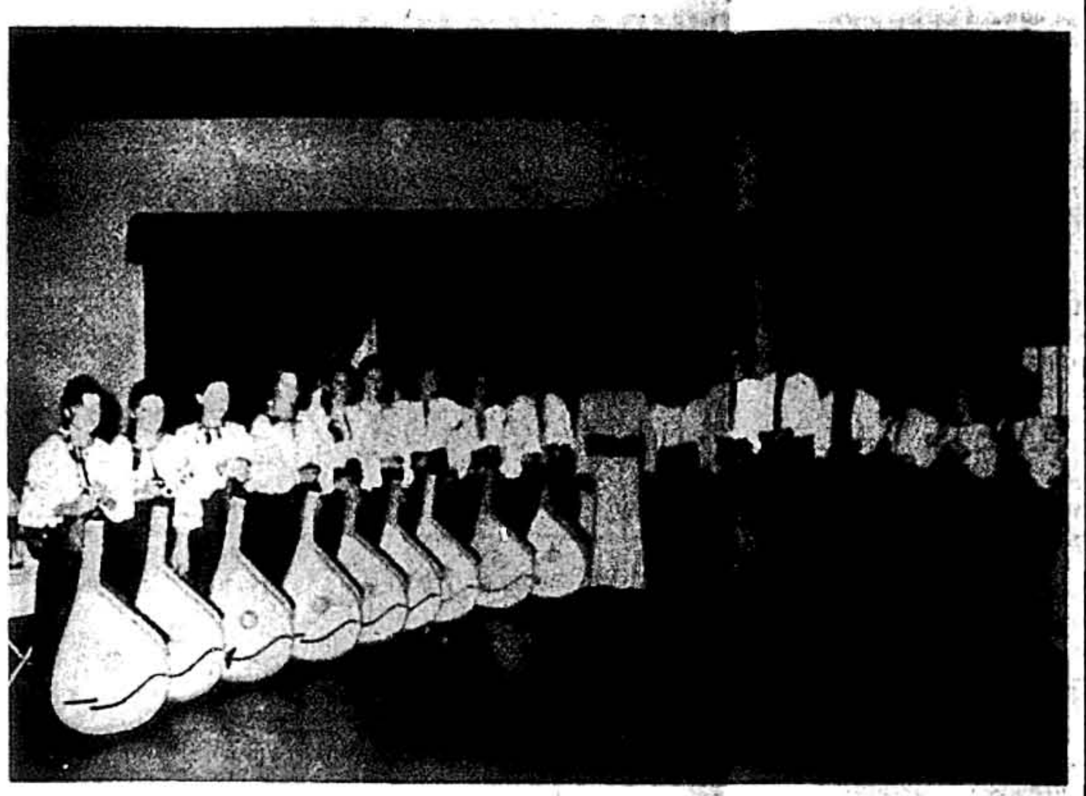
У глибокому смутку:

син — ІГОР
невістка — ДАРІЯ
внуки —
АНДРІЙ з дружиною МАРІЄЮ
ПЕТРО
правнуки — МАТЕЙ, АНДРІЙ та ХРИСТОФОР

ПАРАСТАС — у п'ятницю, 18-го червня 1993 р. о 7:30 год. веч. у похоронному заведенні Литвин і Литвин, 160 Stuyvesant Avenue, Union, N.J.

ПОХОРОННІ ВІДПРАВИ — в суботу, 19-го червня 1993 р. почнуться з того ж похоронного заведення о 8:30 год. ранку в церкві св. Івана Хрестителя при Сенфор авеню в Ньюарку, Н. Дж, о 9:30 год. ранку на український православний цвинтар св. Андрія в S. Bound Brook, N.J.

## Живі струни в Апостолес



*Ансамбль бандуристів „Живі Струни", яким керує Марґарета Спасюк-Полутрянка (стоїть посередині з парохом катедри о. Й. Спасюком).*



В Арґентині найбільше скупчення українців є в Апостолес, провінція Міссіонес. Столицею Міссіонес є Посадас, де також багато українців. Сюди приїжджали поселенці з України вже від 1897 року.

Міссіонес звуть колискою українського поселення Арґентини.

В нашому Апостолес є велика церква о. Василіян, народна школа і мала семінарія. Апостолес має вулиці з українськими назвами.

В Міссіонес виросло вже четверте покоління, яке майже вже говорить по-українськи.

І ось у нашій чудовій, соняшній провінції з'явилися свої бандуристи — під керівництвом Марґарети Спасюк-Полутрянки, професора музики в Апостолес. Шість років тому Марґарета ще не чула про бандуру і ніколи її не бачила. Якраз саме тоді в Обері — це третє скупчення українців — був зорганізований кобзарський табір. Туди перший раз вислав бандури Микола Чорний з Ню Йорку. Довідавшись про це, Марґарета поїхала туди і там о. Орест Карплюк, найбільший ентузіяст бандури в Арґентині, позичив їй бандуру. Марґарета від першого дня захопилась бандурою.

Закінчивши вишкіл, вернулась до Апостолес і все вправляла. Відразу звернулась до М. Чорного, який за три місяці привіз до Апостолес 18 бандур. Радості не було кінця! Відразу записалось понад 20 бажаючих учитись. Для Марґарети великої проблеми не було, бо вона — професор музики. На щастя, за три місяці в Ню Йорку відбувся інтенсивний курс бандури. М. Чорний закупив квитки на переїзд для Марґарети. Це цілковито полонило Марґарету. Вернувшись, увесь свій вільний час присвятила бандурі. Вже за півроку вона сама зорганізувала курс гри на бандурі в сусідньому місті.

Невдовзі М. Чорний постарався вислати нам Юліяна Китастого на три тижні щоб перевести глибший курс, а відтак Валентину Родак з Торонто.

Після вишколу почали виступати. Перший великий успіх нашого ансамблю „Живі струни" був на різдвяному концерті в амфітеатрі, який нараховує понад п'ять тисяч місць.

З найновіших концертів був виступ в тому ж амфітеатрі з різноманітною програмою: музичні твори Г. Китастого, Баха, арґентинська народна музика. Концерт пройшов з величезним успіхом. Далі ми мали концерт в шкільній авдиторії в честь відвідин єпископа-помічника Михайла Микицея. І нарешті, вібувся величезний концерт, організований Місонським університетом та інститутом музики міста Посадас. Той концерт був цікавий тим, що до ансамблю прилучилася учителька гри на флейті, чим символізовано інтеграцію „ад гок" між ансамблем та інститутом музики. Програма складалася з музичних творів українських композиторів, барокової музики, Пурцеля та клясичної музики Бетовена. Це був перший раз у нас, що бандура прозвучала на такому рівні для загальної публіки, так що в цей спосіб і неукраїнці мали нагоду пізнати один із виявів культурної скарбниці українського народу.

Ми ростемо, наша бандура репрезентує українську культуру в Арґентині, а все це завдяки неперевершеному ентузіястові бандури Миколі Чорному, який насіяв бандуристів по цілій Арґентині, Бразилії і Параґваю.

**Олесь Береговий**



## Відзначення д-ра Д. Ціпивника

Саскатуні, за ініціятивою Товариства православних українців Канади при катедрі Пресвятої Тройці та Українського Православного Братства ім. свв. Бориса й Гліба при громаді Всіх Святих, відзначили заслуженого громадського діяча д-ра Дмитра Ціпивника бенкетом у Рамада Ренесанс Готелі, при співучасті 200 гостей 14-го травня ц. р.

Підготовою бенкету зайнявся комітет, який очолив Олекса Хомин, а членами комітету були Мирослав Чарнецький, о. Богдан Демчук, д-р Степан Дершко, Степан Франко, Михайло Ґреґорі, Стан Клапущах, Віктор Ковальський, Михайло Сорочка, Мартин Зип та Рахиля Ковалюк.

Майстром церемонії був Стан Клапущак, який, як і завжди раніше, вив'язався надзвичайно добре, переводячи бенкет двомовно та розвеселяючи присутніх жартами, що пасували до цієї нагоди.

За почесним столом сиділи: прем'єр Саскачевану Роман Романів, о. Б. Демчук, заступаючи Владику, Архиєпископа Вінніпеґу та Митрополита Української Православної Церкви в Канаді (котрий був в Україні), радний Мирослав Чарнецький заступав посадника міста Саскатуну, який в цей час перебував у Торонто, Адріян Бойко — голова Провінційної Ради КУК, Олекса Хомин — голова бенкетового комітету, адвокат Іван Роздільський, Стан Клапущак, всі згадані зі своїми дружинами, Єпископ українців-католиків Саскачевану, Владика В. Філевич та Степан Франко, голова ТПУ, заступаючи президента КУК, о. Романова у Вінніпезі.

Бенкет відкрив молитвою о. Б. Демчук. Після вечері, усні привіти зложили о. Б. Демчук — від Митрополита Української Православної Церкви Василія, М. Чарнецький — від міста Саскатун, Степан Франко — від ТУС та КУК, та прем'єр Провінції Р. Романів, а письмові привіти наспіли від Ґубернатора Канади Реймона Гнатишина та ґубернаторки Саскачевану Сильвії Федорук.

У мистецькій програмі виступали Лариса Клапущак — скрипка та Леся Клапущак — піяно. Присутні нагородили щедрими оплесками виконавців, дочку та матір, а Володимир Фіцко, випускник Київської Консерваторії, тепер перебуває на студіях музики в Саскачеванському університеті, приґравав на піяніні в'язанки українських мелодій під час вечері.

Адвокат І. Роздільський в умілий спосіб представив публіці нашого визначного гостя д-ра Ціпивника, згадавши теж про його дружину Мавру, яка все була вмілим помічником для свого чоловіка.

Дмитро Ціпивник народився і отримав початкову освіту у Бруксбі, Саскачеван. Закінчив школу при Колеґії св. Андрея у Вінніпезі, Манітоба. Пізніше отримав ступінь бакалавра мистецтв в Саскачеванському університеті і магістрат в Монтреальському університеті МакҐілл. Займався клінічною та дослідницькою психологією на протязі багатьох років. Після отримання медичного ступеня в Саскачеванському університеті практикував загальну медицину в Саскатуні. Пізніше він закінчив резидентуру психіятрії в галузі соціяльної і громадської психіятрії при Медичному Коледжі ім. Альберта Айнштайна, Державна лікарня Бронкс в Ню Йорку. Його спеціялізацією в психіятрії було вивчення питання зловживання хімічних речовин. На протязі багатьох років він був медичним директором Саскачеванської наркологічно-алкогольної комісії Саскачевану (SADAC). В даний час працює професором психіятрії Саскачеванського університету.

Д-р Ціпивник був і є членом багатьох комісій і комітетів в медичній галузі. Крім того, займав високі



*Д-р Д. Ціпивник*

позиції в неурядових установах. В даний час є головою Канадської етнокультурної ради. У своєму слові д-р Ціпивник поділився із нашими громадою думками щодо її успіхів, як теж і турботами щодо майбутнього. Зокрема тепер, де державні мужі Канади у своїх заявах визнають концепцію двох націй, англійської та французької, поминаючи 40 відсотків населення, які не належать до цих націй. Вони мусять своєю спільною дією домогтися визнання „мультикультурности" канадської держави.

Своєю працею і зв'язками в Україні і Канаді д-р Ціпивник сам багато причинився до допомоги для України, закликав усіх нас зробити те саме в міру наших можливостей.

Голова Провінційної Ради КУК Адріян Бойко висловив подяку д-рові Ціпивникові за його працю на пості президента КУК за останніх 8 років, як теж у провінційнім КУК, попросив М. Сорочку та Р. Ковалюк вручити гарно виконану пропам'ятну дощинку із цієї нагоди д-рові Ціпивникові. Відспіванням „многая літа" і молитвою, що її провів Владика Філевич, закінчено бенкет.

Багато гостей зістали ще на залі, щоб персонально потиснути руку д-рові Ціпивникові та побажати йому дальших успіхів у громадському і особистому житті.

**С. Дершко**

**НА ТЕРИТОРІЇ АЗЕРБАЙДЖАНУ** активізувалися збройні дії, які можуть перерости у велику громадянську війну. Частини під командуванням Сурена Гусейнова захопили місто Алі Байрамли і районний центр Аджикабул, розташований 120 км від Баку. Потім військо заколотників просунулось на 20 км в напрямі столиці і зайняло позиції поблизу містечка Пірсаґат. Тут між частинами Гусейнова і урядовим військом зав'язався бій, в якому загинуло кілька десятків осіб з обох сторін. Становище в Азербайджані різко загострилося після того, як С. Гусейнов, колишній командуючий азербайджанським корпусом на карабахському фронті, захопив місто Гянджу і вимагав резиґнації уряду країни, в тому числі законно вибраного президента Абульфазі Ельчібея.

**ЯПОНІЯ ВНЕСЛА** *25 міл. дол. у фонд допомоги дрібним* і середнім підприємствам Росії, який створюється при Европейському банку реконструкції і розвитку. Рішення про створення такого фонду в сумі 300 міл. дол. прийнято на конференції міністрів закордонних справ країн „сімки", що вібулася в Токіо у квітні цього року. Фонд не буде надавати кредити російським підприємствам, його призначення — надавати технічну допомогу дрібним і середнім приватним підприємствам.